

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av 30 § lagen om utlämning för brott och 1 § lagen om fri rättegång

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om utlämning för brott förtydligas så att domstolen kan utfärda ett sådant häkttningsbeslut som förutsätts i den europeiska konventionen om utlämning för brott, eller i motsvarande internationella instrument, för att samtycke till att en person åtalas också för andra än i begäran om utlämning avsedda brott skall kunna begäras av den stat som utlämnat personen i fråga.

Häkttningsbeslutet kan verkställas först efter att den främmande staten har gett sitt samtycke till detta.

I propositionen föreslås dessutom att lagen om fri rättegång ändras så att en person har rätt till fri rättegång i ett sådant häkttningsärende som avses i propositionen. Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Nuläge

Angående utlämning för brott föreskrivs i lagen om utlämning för brott (456/1970), nedan lagen om utlämning. Lagen grundar sig på den europeiska konventionen om utlämning för brott (FördrS 32/1971), nedan konventionen. Angående utlämning mellan de nordiska länderna föreskrivs i lagen om utlämning för brott i Finland och de övriga nordiska länderna (270/1960). Finland kan utlämna en gärningsman direkt med stöd av nationell lagstiftning, men internationella förpliktelser mellan Finland och andra stater bestäms i enlighet med de internationella instrument som Finland anslutit sig till.

Utlämning för brott förutsätter att de finns en verkställbar dom, ett beslut om skyddsåtgärder, ett häkttningsbeslut eller något annat beslut med samma verkan, utfärdat i den ordning som föreskrivs i den begärande partens lag (artikel 12.2 punkt a i konventionen). I Finland har det i praktiken varit oklart om ett häkttningsbeslut kan utfärdas i situationer där det begärs tillstånd av en främmande stat för att åtala en person i Finland för andra före utlämningen begångna

gärningar som inte har nämnts i den ursprungliga begäran om utlämning.

Vid begäran om utlämning från en främmande stat av den som är misstänkt för brott i syfte att åtala den misstänkte, skall en häkttningsorder utfärdas i den begärande staten och häkttningsbeslutet skall tillsammans med vissa andra handlingar fogas till begäran om utlämning (artikel 12 i konventionen). Utlämningsbeslutet binder myndigheterna i den begärande staten på så sätt att den utlämnade personen inte kan åtalas, dömas eller berövas sin frihet för verkställighet av ett sådant straff eller en sådan skyddsåtgärd som bestämts för ett brott som begåtts före utlämningen, om inte detta brott har varit orsaken till utlämningen (artikel 14.1 i konventionen). Denna bestämmelse kallas specifikationsregeln.

I artikel 14 i konventionen finns det bestämmelser om de fall där den utlämnade personen kan misstänkas också för andra brott som begåtts före utlämningen men som inte ingår i utlämningsbeslutet. Åtal för sådana brott förutsätter samtycke av den part som utlämnat personen i fråga. Framställning om samtycke skall enligt artikel 14.1 punkt a i konventionen översändas tillsammans med sådana handlingar som nämns i artikel 12 och till dem skall fogas ett av domstolen fört

protokoll över förhör med den som utlämnats. Med handlingar som nämns i artikel 12 avses bland annat häktningsbeslutet.

Samtycke i efterskott kan likställas med en ny utlämning till stöd för vilken samma utredning skall läggas fram som i den första begäran om utlämning. Personen har dock redan överlämnats till en främmande stat, i detta fall Finland, och är i allmänhet i förvar hos den statens myndigheter. Häktningsordern visar i detta sammanhang bara att domstolen har prövat bevisen mot den misstänkte och konstaterat att dessa bevis enligt den nationella lagstiftningen är tillräckliga för att personen i fråga skall kunna häktas. Enligt huvudregeln i den finska lagstiftningen skall en misstanke om brott grunda sig på sannolika skäl.

Vid begäran om samtycke förutsätts en häktningsorder. I lagen om utlämning finns dock ingen uttrycklig bestämmelse om huruvida ett häktningsbeslut kan fattas i dessa situationer. När det är fråga om att få samtycke i efterskott, står en häktningsorder inte i strid med bestämmelserna i konventionen, om personen inte berövas sin frihet till följd av nämnda beslut förrän den främmande staten ger sitt samtycke till åtal av personen i fråga. För klarhetens skull föreslås att en uttrycklig bestämmelse om saken tas in i lagen om utlämning.

1.2. Föreslagna ändringar

De föreslagna bestämmelserna om häktning blir inte tillämpliga om den så kallade specifikationsregeln inte är ett hinder för åtal av personen för andra brott. Så är fallet till exempel om personen i enlighet med artikel 14.1 punkt b har haft möjlighet att lämna landet men inte har gjort det inom 45 dagar från sin slutliga frigivning.

I 30 § *lagen om utlämning* föreskrivs att i fråga om den som utlämnas till Finland skall iaktas de villkor som nämns i 12 § 1 mom. och de villkor som uppställs i beslutet om utlämning. I 12 § 1 mom. *lagen om utlämning* sägs åter att en person inte utan tillstånd kan åtalas för andra än de brott som avses i begäran om utlämning.

Enligt förslaget fogas till 30 § *lagen om utlämning* nya 2—4 mom. Om, enligt 2 mom. i lagförslaget, en person som utlämnats till Finland på sannolika skäl kan misstänkas ha gjort sig skyldig till någon

annan än en i utlämningsbeslutet avsedd gärning på vilken fängelsestraff kan följa och som har begåtts före personen utlämnades till Finland, kan domstolen på begäran av en häktningsberättigad tjänsteman bestämma att personen skall häktas i syfte att erhålla samtycke av en främmande stat för åtal för ifrågavarande gärning. Den som är misstänkt för brott kan dock inte berövas sin frihet med stöd av detta häktningsbeslut förrän den främmande staten har gett sitt samtycke till att åtal väcks för det brott som avses i häktningsbeslutet. Häktningsbeslutet förfaller om den främmande staten inte ger sitt samtycke till åtalet. Enligt det föreslagna 3 mom. skall om den främmande staten har gett sitt samtycke enligt 2 mom. och den misstänkte har berövats sin frihet med stöd av det häktningsbeslut som avses i 2 mom., frågan om häktning av den misstänkte med stöd av 1 kap. 8 § tvångsmedelslagen föras till domstol för avgörande med iakttagande i tillämpliga delar av vad som föreskrivs i 13 och 14 § i nämnda kapitel. Om den misstänkte har berövats sin frihet av någon annan orsak, skall häktningsbeslutet så snart den främmande statens samtycke erhållits utan dröjsmål föras till domstol för handläggning. I övrigt skall vid handläggning av ärendet, både innan den främmande statens samtycke erhållits och efter detta, i tillämpliga delar iaktas vad som föreskrivs om handläggning av häktningsärenden i tvångsmedelslagen (450/1987).

Ett i 2 mom. avsett häktningsbeslut som fattas med tanke på begäran om åtalstillstånd av en främmande stat förutsätter inte att kraven i tvångsmedelslagen, till exempel dess 1 kap. 3 §, uppfylls. Meningen är bara att domstolen prövar om det finns sannolika skäl för att misstänka att en person gjort sig skyldig till en sådan gärning som kan leda till fängelsestraff och till följd av vilken en begäran om tillstånd att åtala personen i fråga riktas till en främmande stat. Det är möjligt att personen i Finland redan berövats sin frihet till följd av något annat beslut. Härvid uppfylls inte kraven i 1 kap. 3 § tvångsmedelslagen. Personen i fråga får dock inte berövas sin frihet på grundval av ett i momentet avsett häktningsbeslut innan den främmande staten har gett sitt tillstånd till åtal. Då bryter man inte mot de förpliktelser som uppställs i artikel 14 i konventionen. Det är inte heller nödvändigt att på grundval av ett i momentet avsett häktningsbeslut beröva

personen dennes frihet efter att samtycke erhållits, eftersom häktningsbeslutet då i regel redan tjänat sitt syfte. Om den främmande staten inte ger sitt samtycke, förfaller det i momentet avsedda häktningsbeslutet. I det beslut som domstolen fattar i ärendet är det skäl att nämna att personen inte får berövas sin frihet innan den främmande staten samtycker till det. Likaledes är det skäl att i beslutet nämna att det är fråga om ett häktningsbeslut som fattats i syfte att få ett samtycke till åtal av en främmande stat.

Ett häktningsyrkande kan framställas av en anhållningsberättigad tjänsteman, i praktiken den åklagare som verkar som åklagare i fråga om de brott till följd av vilka personen i fråga ursprungligen utlämnades.

När den främmande staten har gett sitt samtycke övergår man i ett ärende som gäller berövande av frihet till att tillämpa de förutsättningar och förfaranden som avses i tvångsmedelslagen. Detta innebär att förutsättningarna för häktning i 1 kap. 8 § tvångsmedelslagen åter kan beaktas. Likaså blir de tidsfrister tillämpliga som anges i 13 och 14 § när det gäller framställning och behandling av häktningsyrkande. Således jämföras berövandet av en persons frihet efter att en främmande stats samtycke erhållits med gripande enligt 1 kap. 14 § tvångsmedelslagen.

Om den misstänkte har berövats sin frihet av andra orsaker, skall häktningsyrkandet utan dröjsmål efter att den främmande statens samtycke erhållits föras till domstol för avgörande. Om personen frigges innan frågan om häktning har behandlats, skall ärendet tas till behandling vid domstol i samma ordning som frågan om häktning av en sådan person som inte berövats sin frihet vid tidpunkten för gripandet.

Personens rättigheter samt förfarandet vid handläggningen av ärendet avviker inte i övrigt från vad som föreskrivs i tvångsmedelslagen om handläggning av häktningsyrkande, utan tvångsmedelslagen skall iakttagas i tillämpliga delar. Till exempel i fråga om personens närvaro vid handläggningen av ett häktningsyrkande gäller vad som föreskrivs i 1 kap. 15 §

tvångsmedelslagen. Behörig är den domstol som avses i 1 kap. 9 § tvångsmedelslagen. Tingsrätten är vid handläggning av ett dylikt ärende beslutför också när den består av ordföranden ensam. Personens rätt att anföra klagan regleras i enlighet med 1 kap. 27 § tvångsmedelslagen. Rätten till fri rättegång bestäms enligt lagen om fri rättegång (87/1973). Därför föreslås att till 1 § 1 mom. *lagen om fri rättegång* fogas ett omnämnande av häktningsärenden som avses i 30 § lagen om utlämning. Personens rätt att använda biträde bestäms i enlighet med tvångsmedelslagen.

2. Propositionens verkningar

Propositionen har inga direkta verkningar på statsekonomin. De fall som propositionen gäller är så sällsynta att även om ett större antal häktningsfrågor skulle handläggas i enskilda fall, så vore verkningarna på statsekonomin marginella.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har utarbetats som ett tjänsteuppdrag vid justitieministeriet.

4. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

Propositionen gäller bestämmelser om rättegångsförfarandet vilka enligt vedertagen praxis blir tillämpliga så snart de har trätt i kraft också i de fall som anhängiggjorts före ikraftträdandet av en ny lag. Meningen är också i detta fall att den nya lagen tillämpas på ärenden som anhängiggjorts före ikraftträdandet. Därför är en särskild övergångsbestämmelse inte behövlig, utan lagen blir tillämplig på alla de ärenden som är anhängiga vid domstolarna så snart den träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 30 § lagen om utlämning för brott

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 30 § lagen den 7 juli 1970 om utlämning brott (456/1970) nya 2—4 mom. som följer:

30 §

Om den som utlämnats till Finland på sannolika skäl misstänks för att ha gjort sig skyldig till någon annan än en i utlämningsbeslutet avsedd gärning på vilken fängelsestraff kan följa och som har begåtts innan personen utlämnades till Finland, kan domstolen på yrkande av en häktningsberättigad tjänsteman bestämma att personen skall häktas i syfte att få en främmande stats samtycke till att personen åtalas för gärningen i fråga. Den som är misstänkt för brott får dock inte berövas sin frihet med stöd av detta häktningsbeslut förrän den främmande staten har gett sitt samtycke till att åtal väcks för den gärning som avses i häktningsbeslutet. Häktningsbeslutet förfaller om den främmande staten inte ger sitt samtycke till att åtal väcks.

Om den främmande staten har gett sitt samtycke enligt 2 mom. och den misstänkte har berövats sin frihet med stöd av det i momentet avsedda häktningsbeslutet, skall frågan om häktning av den misstänkte med stöd av 1 kap. 8 § tvångsmedelslagen (450/1987) föras till domstol för avgörande med iakttagande i tillämpliga delar av vad som föreskrivs i 13 och 14 § i nämnda kapitel. Om den misstänkte har berövats sin frihet av någon annan orsak, skall häktningsbeslutet så snart den främmande statens samtycke erhållits utan dröjsmål föras till domstol för handläggning.

I övrigt skall i fall som avses i 2 och 3 mom. i tillämpliga delar iaktas vad som föreskrivs om handläggning av häktningsärenden i tvångsmedelslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 1 § lagen om fri rättegång

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 2 februari 1973 om fri rättegång (87/1973) 1 § 1 mom., 1 punkten, sådan
den lyder i lag 581/2001, som följer:

1 § Fri rättegång beviljas enligt denna lag en finsk medborgare eller utlänning som, med hänsyn till sina inkomster och tillgångar samt sin underhållsskyldighet och övriga omständigheter som inverkar på hans eller hennes ekonomiska ställning, inte såsom delaktig i saken utan svårighet förmår betala samtliga kostnader för ärendets handläggning	1) i tviste- och brottmål samt ansökningsärenden eller i besvärärenden enligt utsökningslagen (371/1895) eller i häktningsärenden som avses i 30 § lagen om utlämning för brott (456/1970), vilka behandlas vid allmän domstol, ----- Denna lag träder i kraft den 20 .
--	--

Helsingfors den 22 februari 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister Johannes Koskinen

2.

Lag

om ändring av 1 § lagen om fri rättegång

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 2 februari 1973 om fri rättegång (87/1973) 1 § 1 mom., 1 punkten, sådan
den lyder i lag 581/2001, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Fri rättegång beviljas enligt denna lag en
finsk medborgare eller utlänning som, med
hänsyn till sina inkomster och tillgångar
samt sin underhållsskyldighet och övriga
omständigheter som inverkar på hans eller
hennes ekonomiska ställning, inte såsom
delaktig i saken utan svårighet förmår betala
samtliga kostnader för ärendets
handläggning

1) i tviste- och brottmål samt
ansökningsärenden eller i besvärärenden
enligt utsökningslagen (371/1895) vilka
behandlas vid allmän domstol,

Föreslagen lydelse

1 §

Fri rättegång beviljas enligt denna lag en
finsk medborgare eller utlänning som, med
hänsyn till sina inkomster och tillgångar
samt sin underhållsskyldighet och övriga
omständigheter som inverkar på hans eller
hennes ekonomiska ställning, inte såsom
delaktig i saken utan svårighet förmår betala
samtliga kostnader för ärendets
handläggning

1) i tviste- och brottmål samt
ansökningsärenden eller i besvärärenden
enligt utsökningslagen (371/1895) eller i
häktningsärenden som avses i 30 § lagen
om utlämning för brott (456/1970), vilka
behandlas vid allmän domstol,

Denna lag träder i kraft den 20 .